

Збирка фотографија Архива Југославије – период Краљевине Југославије

АПСТРАКТУМ: У раду су приказани фондови и збирке чије су фотографије издвојене приликом сређивања писане грађе, а односе се на период Краљевине Југославије, и налазе се у оквиру Збирке фотографија Архива Југославије. Чланак пружа увид у кратак историјат стваралаца грађе и опис фотографија, као и податке о количини, степену сређености и доступности фотографија.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Збирка фотографија, фотографија, фонд, дигитализација, попис, збирка, поклон, Краљевина Југославија, Архив Југославије

У часопису *Архив*, број 1–2 за 2012. било је речи о начину сређивања фотографија као архивске грађе, као и попису свих фондова и збирки који се налазе у оквиру Збирке фотографија Архива Југославије.¹ Овом приликом говорићемо о фондовима и збиркама чије се фотографије односе на период Краљевине Југославије² (КЈ).

У оквиру Збирке фотографија налази се 52 фонда/збирке, са преко 46.000 фотографија, 218 албума, 123 негатива на стаклу и 4 феротипије. Међу бројним домаћим и европским фотографима и фотографским атељеима, налазимо фотографије Диздерија, Надара, Анастаса Јовановића, преко Милана Јовановића и Панте Христића, па све до Глигора Кумђерског, Милана Пешића и Иве Етеровића.

Периоду КЈ припадају фотографије из 24 фонда/збирке, односно преко 11.500 фотографија, које су издвојене приликом сређивања архивских фондова и збирки писане грађе или су добијене на поклон. Започело се и са дигитализацијом фотографија. До сада је обрађено преко 3500 фотографија.

---

¹ Више у: Зорица Нетај, *Фотографија као архивска грађа и њихова обрада у Архиву Југославије*, Архив, год XIII, Београд, 2012, 68.

² У овом броју дат је преглед фондова и збирки који су настали за време КЈ иако се код појединих делатност протеже до 1945. У следећем броју часописа говориће се о фондовима и збиркама које су настале за време Другог светског рата као и за време социјалистичке Југославије.

Потпуно је дигитализовано 7 фондова/збирки, а делимично 30 фондова/збирки као и феротипије, негативи на стаклу и фотографије настале у периоду 1860–1910. године. Урађена је техничка заштита, фотографије су уложене у полиетиленске кесице са чврстом картонском подлогом и набављени су покретни метални ормани за смештај фотографија. Да бисмо грађу приближили истраживачима, у читаоници Архива доступне су Thumbnail³ фотографије које омогућавају лакши преглед, тако да су оригинали заштићени и не дају се истраживачима изузев ако фонд није обрађен. Уз ове фотографије дат је попис који садржи: опис фотографије, личности или догађаја; време настанка фотографије и локацију на којој је снимљена.

Из збирке су издвојене карте, плакати и друга штампана грађа и предати Библиотеци Архива на даљу обраду и чување.

Да бисмо растеретили текст, основни подаци о количини, доступности, врсти грађе, степену сређености и количини дати су испод назива фонда путем иконица.

	легенда доступан фонд		легенда делимично или потпуно дигитализован
	делимично доступан фонд		карта издвојена из грађе и налази се у Библиотеци Архива
	попис фотографија		албуми
	Thumbnail фотографија доступна истраживачима	Ф:	количина фотографија

14 – МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КЈ

Приликом сређивања и обраде фонда из картотека је издвојено 108 фотографија делимично идентификованих особа као и фасцикла са неидентификованим фотографијама лица које су из разних разлога биле евидентирани у МУП-у КЈ у периоду 1919–1941.

37 – ЗБИРКА МИЛАНА СТОЈАДИНОВИЋА

Ф: 273

Милан Стојадиновић (1888–1961) економиста, професор универзитета, министар финансија КЈ (1924–1928), председник владе и министар иностраних послова КЈ (1935–1939) и лидер Југословенске радикалне заједнице.

Фотографије ове збирке осликавају унутрашњу и спољашњу политику КЈ у периоду 1934–1939: конференција Мале антанте на Бледу (1938); кнез Павле и Олга Карађорђевић приком посете Риму и Берлину (1939);

³ Сличице смањене величине које се користе да помогну у препознавању или организовању фотографија.

Милан Стојадиновић са грофом Галеацом Ћаном (1937); посета Милана Стојадиновића Скопљу (1937); Стојадиновић на састанцима, зборовима и предизборним митинзима Југословенске радикалне заједнице (1938–1939).

На фотографијама су такође приказани: Чланови владе Краљевине СХС испред градилишта Народне скупштине у Београду (1925); Церемонија одавања почаста краљу Александру у Паризу (1934); Чланови Управног и Надзорног одбора Београдске берзе (1934); Свечани испраћај посмртних остатака Арсена Карађорђевића из Париза (1938).

Један део фотографија ове збирке настао је за време окупације Југославије 1941–1945: прослава НДХ у Загребу (1943), рад Националне службе обнове у окупираној Србији; војне формације Српског добровољачког корпуса, манифестације немачке националне мањине у Банату, призори из окупиране Летоније у време Другог светског рата и друге.

38 – ЦЕНТРАЛНИ ПРЕСБИРО ПРЕДСЕДНИШТВА МИНИСТАРСКОГ САВЕТА КЈ

Ф: 732

Централни пресбирос као општедржавна обавештајна служба имао је у својој надлежности прикупљање информација о страниј и домаћој штампи, израду прегледа о њеном писању; прикупљање вести политичког, финансијског, привредног карактера у земљи и иностранству преко својих дописника; обавештавање домаће и стране јавности о приликама у земљи, о унутрашњој и спољној политици Краљевине, о односима са појединим државама; израду публикација пропагандног типа – политичке, економске, културне и сличне садржине и друго. Централни пресбирос је имао и фотографску секцију и мањи део фотографија налази се у Архиву Југославије а већи део је у Војном музеју у Београду.⁴

Највећи број фотографија прати спољашњу и унутрашњу политику КЈ за време Намесништва и мандата Милана Стојадиновића, као председника владе и министра иностраних послова КЈ: Посете КЈ: Георги Кјосеиванова (1937), грофа Галеаца Ћана (1937, 1939), Едуарда Бенеша (1937), Исмета Иненија (1937), Ружди Араса (1937), Константина фон Нојрата (1937), Хермана Геринга (1936), Георги Гафенке (1939). Посете Милана Стојадиновића Турској (1936) и Немачкој (1938); Демонстрације против Конкордата (1937); Предизборна кампања Милана Стојадиновића 1938; Долазак Влатка Мачека у Београд на састанак са шефовима удружене опозиције (1938), кнез Павле и кнегиња Олга у Загребу (1940), фотографије демонстрација против Тројног пакта (1941), проглашење Петра II Карађорђевића пунолетним (1941), посета Цинцар-Марковић Будимпешти (1941), као и многобројни портрети домаћих и страних министара, политичара и посланика.

⁴ <http://www.muzej.mod.gov.rs/sr/muzejska-delatnost/zbirke/zbirka-fotodokumentacije>

62 – МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНА КЈ**Ф: 53**

У делокруг рада Министарства грађевина спадало је: пројектовање, израда и одржавање свих државних грађевина; уређење градова, насеља и бања у споразуму са Министарством народног здравља; надзор над пројектовањем, изградом и одржавањем окружних, среских, општинских и свих приватних грађевина, које су намењене јавној употреби, као и надзор над јавним радом самоуправних и приватних инжењера, архитеката и предузимача.

Фотографије цртежа, скица и објеката: Државне архиве (Архив Србије), Министарства финансија, Министарства шума и рудника и Министарства пољопривреде и вода, као и фотографије Државне хипотекарне банке (Народни музеј), Народног позориште и ПТТ дирекције у Београду; бетонирање и асфалтирање улица у Суботици; изглед градског купалишта „Штранд“ на Палићу; Народног позоришта у Скопљу; безистана у Штипу; основне школе у Куманову, фотографије Казненог завода у Идризову (Скопље).

65 – МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ И ИНДУСТРИЈЕ КЈ**Бр: 42**

Министарство трговине и индустрије КЈ је било надлежно за унутрашњу и спољну трговину, индустрију и занатство, привредне кредите, осигурање, стручну трговачку, занатску и индустријску наставу у периоду 1919–1941. године.

На фотографијама збирке налазе се алати и машине фабрике машина и ливница *Пејућ, Стевановић и Комп* из Ниша, као и призори из творнице вунених тканина фабрике *Жагорска*.

66 – МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ КЈ**Ф: 607**

Министарство просвете КЈ је имало надзор над свом јавном и приватном наставом у Краљевини као и над научним, књижевним и уметничким удружењима и друштвима.

Посебно су издвојене као целина фотографије школских зграда, народних школа, државних гимназија у КЈ, као и фотографија Првог београдског певачког друштва из 1934. Велики део фотографија, цртежа, разгледница и друге грађе није издвојен приликом сређивања и обраде, тако да се још увек налази уз грађу фонда.

74 – ДВОР КЈ**Ф: 6500**   **65**

Први закон о устројству Двора КЈ донет је 1931. године. Цивилном кућом Краља управљао је министар Двора кога је на предлог Министарског

савета постављао Краљ. Цивилна кућа делила се на три одељења: Канцеларију Краља, Маршалат и Управу Двора, а одељења даље на одсеке.⁵

Фотографије овог фонда настале су радом ова три одељења и зато је по броју и структури Двор КЈ највећа збирка, која садржи преко 6.000 фотографија и 65 албума.

Прву групу чине портретне фотографије на којима се, поред припадника шире династије Карађорђевић, налазе и представници енглеске, италијанске, црногорске, данске, грчке, румунске, немачке, бугарске као и руске династије. Значајне су и портретне фотографије домаћих и страних знаменитих личности, генерала, политичара, научника међу којима су: Аца Станојевић, Алекса Симић, Младен Миловановић, Јован Белимарковић, Коста Динић, Милан А. Симић, Јован Хацић, Лазар Барон Хеленбах, Понори Тевревк Емил, Жан Луј Барту, Анри Брисон, Аугуст Густаф Гилденстолп, Антонин Дубост, Жорж Клеменсо, Петар Аркадијевич Столипин итд.

Другу групу чине фотографије које говоре о унутрашњој и спољној политичкој делатности краља Александра I: присуство војним дефилеима у Београду; посета Љубљани, Загребу (1931, 1934), Лици (1932); посете Француској (1926), Грчкој и Бугарској (1933); откривање Споменика захвалности Француској у Београду (1930); Марсејски атентат и сахрана краља Александра I Карађорђевића у спомен-цркви на Опленцу (1934).

Трећа група је настала у време намесништва КЈ. Фотографије говоре о спољнополитичкој делатности кнеза Павла: посете Румунији (1935), Грчкој (1938), Великој Британији, Италији и Немачкој (1939); састанци Мале антанте у Синаји (Румунија), Бледу и др. О унутрашњој политичкој делатности кнеза Павла сведоче фотографије о посети Бледу, Загребу после Споразума Цветковић-Мачек (1939); присуству војним маневрима и дефилеима у земљи (често са малолетним краљем Петром II); посета Скопљу (1937); Словенији (1937); Отварање I београдског пролећног сајма (1938); Бал зимске помоћи (1940).

Четврту групу фотографија чине приватни снимци кнеза Павла и кнегиње Олге, њихове деце, као и са члановима грчке и британске краљевске лозе, како са београдског Двора тако и са Бледа.

Пету групу чине фотографије војске, војних маневара, смотри, слава Коњичке бригаде Краљеве гарде, као и питомца војних школа.

Шесту групу чине фотографије уметничких дела старих мајстора, разних уметничких предмета, као и оригиналне скице накита из радионица Картијеа и Бушерона. Међу фотографијама се налазе и два оригинална уметничка дела, лавирани цртеж „Алегиорија“, на ручно рађеном папиру, димензија 12,7 x 17 cm, аутора Ђулија Романа (*Giulio Pippi 1492–1546*), итали-

---

⁵ Више у: Комнен Пијевац, Миладин Милошевић, Вукман Боричић, *Водич кроз фондове Краљевине Југославије*, Београд, 2000, 31–34.

јанског сликара и архитекте из XVI века и цртеж без наслова, димензија 22,1 x 28,7 цм, изведен у комбинованој техници, аутора Марка Мурата.

У оквиру фонда Двор КЈ налази се и 65 албума, међу којима издвајамо: албум са портретним фотографијама европских краљевских породица и владара као и породице Карађорђевић насталих у периоду 1860–1880; албуме са разгледницама и честиткама адресиране на чланове краљевске породице Карађорђевић; албум *Vues de Kieff*, пољског песника и фотографа Владимира Висоцког са краја XIX века; албум руске царске војске са краја XIX века; посета краља Александра I Карађорђевића заводу „Шкода“ у Пльзену из 1922. године; личне албуме Олге Карађорђевић настале у периоду 1918–1923; албум са фотографијама освећења Спомен храма посвећеног императору Николају Другом и краљу Александру Првом, Храбдин, Манџурија из 1935. године; као и албум настао приликом посете Јелисавете Карађорђевић београдском Зоолошком врту из 1938. године.

ПОКЛОН ДУШАНА ЈОВИЧИЋА

Иако је ова књига примљена као поклон још 1956. године, дуго је сматрана делом грађе фонда 74 Двор КЈ. Тек је недавном опсежном реконструкцијом књиге уласка грађе у Архив за Збирку фотографија утврђено да је заправо у питању поклон Душана Јовичић.

У књизи насталој у периоду 1917–1929. године, прикупљени су оригинални потписи чланова краљевске породице Карађорђевић, чланова српске владе и генерала за време Првог светског рата, као и савезничких политичара, генерала и војних аташеа.

80 – ЗБИРКА ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ ПИЖОН

Ф:63

Јован Јовановић Пијон (1869–1939), правник, дипломата, председник Земљорадничке странке (1920–1939), народни посланик, публициста. У дипломатској служби Краљевине Србије и Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца био је у: Софији (1903), Атини (1906–1907), Кипру (1907), Цетињу (1907–1909), Скопљу (1909–1911), Бечу (1912–1914), Лондону (1916–1920).

Поред породичних и портретних фотографија Јовановића и других политичких личности КЈ тог времена, део фотографија из ове збирке настао је у време његовог дипломатског заступништва Краљевине Србије на Цетињу. На тим фотографијама виде се чланови црногорске краљевске породице.

У збирци се налази и 20 фотографија скулптура и рељефа Ивана Мештровића, насталих поводом изложби у Великој Британији (Лондон, Глазгов, Брадфорд и др.) 1918. године.

190 – ЂЕРДАПСКА РЕЧНА УПРАВА ТЕКИЈА – КЛАДОВО**Ф:21**

Грађа фонда Ђердапске речне управе обухвата раздобље од 1838. до престанка рада управе 1976. године. Период 1920–1941, у време настанка фотографије овог фонда, карактерише грађа *Међународне дунавске комисије*, чије је седиште било у Бечу. Тада је организација слободне и безбедне пловидбе кроз Ђердап поверена Југославији и Румунији, а за непосредно извршавање преузетих обавеза формирана је *Ђердапска речна управа* са стручним сервисима за извођење радова, организацију пловидбе, праћење водостаја и друге сродне послове.

Фотографије овог фонда односе се на пловила и бродове, бродске делове. Такође је забележена и велика поплава на Дунаву 1942. године.

334 – МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА КЈ

Министарство иностраних послова КЈ је 1930. године, у време када су настале фотографије Конзуларно-привредног и Персоналног одељења о којима ће даље бити речи, било подељено на Политичко одељење, Управно одељење са рачуноводством, Конзуларно-привредно одељење, Правно одељење и Главну архиву.⁶

КОНЗУЛАРНО-ПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ МИП-а**Ф:109**

У делокругу рада Конзуларно-привредног одељења МИП-а налазиле су се привредне конвенције, споразуми, протоколи, саобраћајне конвенције, развијање спољнотрговинских веза и развој конзуларне мреже у свету.

Прву групу чине фотографије почасних конзула КЈ у: Ослу (Норвешка), ХанOVERу (Немачка), Ротердаму (Холандија), Малиги (Шпанија), Ванкуверу (Канада), Сингапуру; предлози и изгледи зграда почасних конзулата КЈ у ХанOVERу (Немачка), Копенхагену (Данска), Хермосиљу (Мексико), Сингапуру, Гватемали.

Другу групу чине фотографије: павиљона КЈ на XIV Међународном сајму у Милану; павиљона на Међународном сајму у Лајпцигу (1933); стања радова на изградњи југословенског павиљона на Међународној изложби у Паризу (1937) као и фотографије са изложбе која је била постављена током заседања Сталног комитета Генералног секретаријата Мале Антанте у Букурешту (1938).

---

⁶ Више у: Комнен Пијевац, Миладин Милошевић, Вукман Боричић, *Водич кроз фондове Краљевине Југославије*, Београд 2000, 51–55.

ПЕРСОНАЛНИ ОДСЕК**Ф:34**

Персонални одсек је био надлежан за: рад на постављењу, унапређењу, размештају, отпуштању и пензионисању чиновника и службеника Министарства, вођење њихове ранг листе и све што је у вези са вршењем њихове службе.

Најобимнију грађу фонда чине персонални досијеа чиновника и службеника како у централи МИП-а, тако и у југословенским дипломатско-конзуларним представништвима.

Фотографије овог фонда углавном чине ентеријери и екстеријери посланстава и конзулата КЈ у Европи (Атина, Берлин, Будимпешта, Варшава, Праг, Крф, Цариград) и Америци (Вашингтон).

335 – ЗБИРКА ВОЈИСЛАВ ЈОВАНОВИЋ МАРАМБО**Ф:463**

Војислав М. Јовановић Марамбо (1884–1968), доктор књижевности, професор, историчар књижевности, преводилац, публициста, библиограф, драмски писац-сатиричар, архивиста, дипломата.⁷

Фотографије ове збирке настале су у периоду 1908–1941. тако да их можемо сврстати у три групе.

Прву групу сачињавају фотографије настале у периоду 1908–1918. године. На њима је приказана: Мисија министра иностраних дела др Милована Миловановића у Лондону (1908); посланик Краљевине Србије Јован М. Јовановић Пижон са члановима дипломатског кора на Цетињу (1907); потписивање Букурешког уговора (1913); писање Нишке декларације (1914); пријем српске делегације на челу са Стојаном Новаковићем код Рејмонда Поенкареа, Париз (1912); особље Министарства иностраних дела у Нишу (1915); чиновници Министарства иностраних послова, Крф (1916); Народна скупштина Краљевине Србије на Крфу (1917); делегација председника владе и министра иностраних дела код Двора и Врховне команде, Солун (1918).

Другу групу чине фотографије настале у периоду 1930–1941. и односе се на унутрашњу и спољашњу политику КЈ: откривање Споменика захвалности Француској (1930); Генерална скупштина Лиге народа у Женеви (1930); Посета немачког посланика барона Дифур фон Фреонса (1932); Посета посланика САД Чарлса Вилсона (1933); Посета немачког посланика Виктора фон Херена (1933); Отварање голф терена на Кошутњаку (1936); Ружди Арас и Милан Стојадиновић у Београдском зоолошком врту; Испраћај Милана Гавриловића за Москву (1940); Посета мађарског министра

⁷ Више у: Душан Јончић, Гојко Маловић, Саша Илић, Нада Петровић, *Водич кроз збирке*, Београд, 2007, 100–101.

спољних послова Стевана Чакија (1940); Александар Цинцар-Марковића у посети Мађарској (1941).

Трећу групу фотографија чине политички догађаји у Мађарској 1941–1942. године. На тим фотографијама можемо видети: мађарског регента Миклош Хортија и његовог сина Иштвана; мађарског фелдмаршалом Јозефа Хабзбуршког; председника мађарске владе грофа Пала Телекија; мађарске министре спољних послова Стевана Чакија и Ласла Бардошија; посета мађарског посланика у Берлину Дома Стојазиа; Посете – немачког фелдмаршала Вилхелма Кајтела; италијанског министра спољних послова грофа Галеаца Ђана; грофа Таона Ревела, италијанског министра финансија и министра спољних послова Рајха, Јоаким фон Рибентропа.

Треба поменути и портретне фотографије професора, државника, дипломата, генерала и других знаменитих личности тога времена међу којима издвајамо: Саву Грујића, Димитрија Давидовића, Павла Денића, Катарину Ивановић, Андру Николића, Николу Теслу и друге.

371 – ПОСЛАНСТВО КЈ У САД – ВАШИНГТОН

Ф:128

Један од приоритетних задатака посланства Краљевине Југославије у САД – Вашингтон, осим одржавања редовних дипломатских односа, био је праћење рада и живота јужнословенског исељеништва, као и отварање већег броја конзулата у разним крајевима где су постојале веће исељеничке колоније. Поред каријерних генералних конзулата у Њујорку, Чикагу, Сан Франциску и Денверу, отворени су и почасни конзулати у Питсбургу, Кливленду, Њу Орлеансу и Асторији. Осим ових конзулата Посланство је било надлежно и за почасна конзуларна представништва у Хермосиљу и Мексико Ситију (Мексико), у Гватемали и Осаки (Јапан).⁸

Поред министара, посланика и почасних конзула КЈ на фотографијама се налазе: сенатор Иван Мажуранић у првој емисији за исељенике у САД из студија Радио Београда (1938); Леонид Питамиц, посланик КЈ у САД са генералом Дагласом Макартуром, испред југословенског посланства у Вашингтону (1931); помен за краља Александра I Карађорђевића у грчкој православној цркви Св. цар Константин и царица Јелена у Вашингтону (1934); дочек пуковника Вилијема Донована, специјалног изасланика председника Рузвелта, касније шефа *Уреда за стратешке услуге* (ОСС), на београдској железничкој станици (1941); ученици Српске црквено-школске општине у Јунгвуду, Пенсилванија (1921); деца Српско-америчког дома за сирочад у Врању (1930); Југословенски црвени крст скупља прилоге за југословенске ратне заробљенике, Кејптаун, Јужноафричка Република (1943); павиљон логора за јеврејске избеглице у Форт Онтарију (Освего), Канада (1944), као и

⁸ Више у: Предраг Крејић, *Посланство Краљевине Србије Југославије у САД – Вашингтон 1918–1945*, Архив, Београд, 2007, 65–69.

фотографије писама усташке преписке између Италије и САД током 1939. и 1940. године.

380 – ПОСЛАНСТВО КЈ У ПОРТУГАЛИЈИ – ЛИСАБОН

Ф:19

Интересе Краљевине Југославије у Португалији између два рата заступало је Посланство КЈ у Мадриду, и у кратком периоду током 1933–34. године Посланство КЈ у Паризу, тако да је Посланство КЈ у Лисабону отворено тек 1941. године. Ово Посланство је у периоду 1941–1943. имало изузетан значај јер је радило на прихвату, збрињавању и даљем транспорту више стотина југословенских избеглица из окупираних земаља Европе и отаџбине. Такође је представљало везу између Краљевске владе у Лондону и дипломатских представништва КЈ у Мадриду, Марсеју и Берну, преко кога су упућивани шифровани телеграмама, обрачуни и новчани налози.

На фотографијама овог фонда, поред Драже Михаиловића, налазе се: краљ Петар II Карађорђевић приликом посете САД (1942); експонати са изложбене поставке о Југославији, одржане у Савезничком павиљону, Казабланка (1942); официри и морнари брода „СУД“.

382 – ПОСЛАНСТВО КЈ У ШВЕДСКОЈ – СТОКХОЛМ

Ф:29

Посланство у Шведској почело је рад 1918. године у Стокхолму, а нешто касније и у Копенхагену за Данску и Норвешку. Посланства су радила до краја 1920. када су укинута из финансијских разлога и тек је 1937. године влада Милана Стојадиновића поново отворила Посланство у Стокхолму које је било надлежно за све нордијске земље.⁹

На фотографијама можемо видети Холтера Еренсена и Трапа, почасне конзуле КЈ у Ослу (Норвешка) и Гетебургу (Шведска); чланове југословенске интерпарламентарне делегације на свечаној вечери приређеној од стране почасног конзула у Ослу (1939); бројне југословенске избеглице.

Сачуван је и велики број фотографија насталих после савезничког бомбардовања Београда 1944. године: Државна хипотекарна банка (Народни музеј), Теразије, улица Краља Александра, Милоша Великог, Кнегиње Персиде, Молерова итд.

Уз грађу се налази и идентификацијска плочица преминулог југословенског затвореника немачког логора у Норвешкој.

⁹ Више у: Предраг Крејић, *Посланство Краљевине Србије и Краљевине СХС у Шведској – Стокхолм 1918–1920*, Архив, Београд, 2002, 80–90.

385 – ПОСЛАНСТВО КЈ У АРГЕНТИНИ – БУЕНОС АЈРЕС**Ф: 25**

Посланство у Буенос Ајресу је отворено 1928. године као једино дипломатско представништво КЈ у целој Јужној Америци. Осим уобичајених послова дипломатских заступништва, Посланство је своју активност усмерило ка ширењу идеје заједничке југословенске државе, као и у области социјалне и правне заштите.¹⁰

На фотографијама можемо видети: зграду Почасног конзулата у Монтевидеу (Уругвај); осниваче и сараднике Југословенског радио-сата у Монтевидеу; чланове иселеничког друштва *Стјепан Радић* из Розариа Санта Фе (1931); фотографије са помена краљу Александру I Карађорђевићу у југословенским колонијама Антофагаста, Магељаносу, Калами, Талталу (Чиле) и Монтевидеу (1934); Калами (1935); као и са прославе Уједињења у Буенос Ајресу (1936) и Монтевидеу (1938).

395 – ПОСЛАНСТВО КЈ У РУМУНИЈИ – БУКУРЕШТ**Ф: 64**   1

Фотографије овог фонда издвојене су из персоналног досијеа Бранимира В. Поповића, секретара посланства КЈ у Букурешту.

Бранимир В. Поповић (1900–?), правник и дипломата, почео је да ради у Министарству иностраних послова 1923. године. У периоду 1935–1938. био је секретар југословенске амбасаде у Букурешту. Године 1940. премештен је у Италију одакле је у току Априлског рата упућен за Португал а потом у Лондон. Други светски рат провео је у Лондону као шеф одсека шифарника.

Фотографије овог фонда можемо поделити у две групе. Прву групу чине приватне фотографије Бранимира и његове супруге Миле Поповић: венчање у Саборној цркви у Београду, излети са пријатељима (Кан и Ница) као и са члановима уже породице.

Другу групу чине фотографије са пријема и свечаности на којима су чланови југословенског дипломатског представништва у Букурешту Коста Павловић, Антоније Јаношевић и други.

Значајне су фотографије посете француског посланика Најжара Београду (1932) као и са Свесловенског бала, коме је присуствовао краљ Александар I Карађорђевић (1934).

414 – ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КЈ У ЧИКАГУ**Ф: 4**

Генерални конзулат Краљевине СХС у Чикагу почео је рад 1920. године и његова територијална надлежност покривала је државе Мичиген,

¹⁰ Више у: Благоје Исаиловић, *Посланство Краљевине Југославије у Аргентини – Буенос Ајрес 1928–1945(1928–1945)*, Архив, Београд, 2000, 72–81.

Илиноис, Ајову, Арканзас, Лујзијану, Индијану, Мисури, Мисисипи, Кентаки, Висконсин и Минесоту. На овом подручју налазио се седиште најважнијих исељеничких удружења Срба, Хрвата и Словенаца, и држава је хтела да води рачуна о њиховим административним потребама, као и да прати дешавања на чикашкој берзи.

Фотографије приказују: Скуп југословенских исељеника *Југословенски дани*, на светској изложби у Чикагу (1933); манастир – сиротиште Свети Сава у Либертвилу; прославу манастирске славе и српски омладински дан у Либертвилу (1933).

448 – ЈУГОСЛОВЕНСКИ КРАЉЕВСКИ ИНФОРМАЦИОНИ ЦЕНТАР У ЊУЈОРКУ

Ф: 10

Краљевска југословенска влада је 1941. године донела одлуку о формирању Информативног центра који је деловао при владиној делегацији у САД, са седиштем у Њујорку. Циљ је био вршење пропагандне службе и обавештавање најшире америчке јавности, а посебно исељеништва, о догађајима у Југославији и на Балкану. Осим новинског одсека који је свакодневно издавао билтен на српско-хрватском и словеначком језику, постојао је и радио сервис који се бавио праћењем радио емисија из окупиране Југославије.

На фотографијама ове збирке налази се: амерички председник Рузвелт приликом обиласка трупа у северној Африци (1943); црквена делегација поводом рођендана краља Петра II у САД (1943); спортско-културна манифестација са учешћем југословенског исељеништва у САД, Њујорк (1943); Иво Габелић држи говор пред пројекцију филма „Пет беку изабрани“, у корист југословенских ратних заробљеника, Синема Палацио, Мексико (1943); карикатура на којој је приказан генерал Дража Михаиловић како пред балканским вратима сачекује Монтгомерија, Ајзенхауера и Жироа.

449 – ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛАТ КЈ У ЊУЈОРКУ

Ф: 11

Генерални конзулат КЈ у Њујорку био је надлежан за источни део САД, као и за још 12 држава средње и јужне Америке. Задатак конзулата био је решавање административних потреба исељеника као и одржавање ближег контакта са бројном емиграцијом пореклом са југословенског простора.

На фотографијама ове збирке налазе се југословенски исељеници; штићенице дома *Кола српских сестара* испред зграде Државне класне лутрије у Београду (1927); као и фотографије уметничке слике *Сретење господње*, познатог венецијанског маниристичког сликара и графичара из XVI века, Андрије Медулића (*Andrea Meldolla*). На полеђини фотографије нала-

зе се генералије слике а биле су упућене на адресу краља Петра II Карађорђевића, Валдорф Асторија Хотел.

820 – ЗБИРКА ЉУБОМИР МАРИЋ

Ф: 309

Збирку Љубомира Марића (1878–1960), генерала, министра војске, учесника Првог светског рата, професора и војног писца, поклонила је Архиву Југославије крајем 1950-их година, његова унука Марија Баћ.¹¹

На фотографијама се налазе многи државници, политичари и истакнуте личности тог времена: маршал Франш д' Епере, председник владе Чехословачке Едуард Бенеш, председник Чехословачке Томаш Масарик, председник Француске Лебрен, председник француске владе Деладје, председник турске владе Исмет Инени, министар спољних послова Турске Ружди Арас, председник бугарске владе Кјосеиванов, француски посланик Роберт де Дампре, енглески посланик сер Роналд Кемпбел, бугарски министар војске генерал Даскалов, краљ Александар I Карађорђевић, кнез Павле Карађорђевић, Милан Стојадиновић, као и друге политичке личности Краљевине Југославије.

Посебно су занимљиве фотографије са откривања споменика краљевима Петру I Карађорђевићу и Александру I Карађорђевићу у Паризу (1936); са састанака Мале антанте у Београду (1937); приликом посета Крфу, земљама Мале антанте и Балканског савеза.

Фотографије које прате професионални живот Љ. Марића можемо поделити у две групе. Прву чине фотографије из Првог светског рата а други и већи део фотографија односи се на период када је био министар Војске и морнарице КЈ.

821 – ВРХОВНИ ВОЈНИ СУД САРАЈЕВО

Ф:8

На фотографијама се налазе: Петар II Карађорђевић, краљица Марија Карађорђевић, кнез Павле Карађорђевић, Владко Мачек; Милан Недић и други чланови владе КЈ; питомци Војне академије полажу венац на гроб Незнаном јунаку у Паризу (1935); са проглашење Петра II Карађорђевића пунолетним (1941); чланови Краљевске владе на првој седници Владе народног споразума, под председништвом потпредседника владе Владка Мачека (1939).

---

¹¹ Више у: Зорица Нетај, *Збирка Љубомира Марића*, Архив, часопис Архива Југославије, 1–2, 2009, 155–161.

831 – ЈУГОСЛОВЕНСКИ ОЛИМПИЈСКИ КОМИТЕТ**Ф:69**   1

Југословенски олимпијски комитет чини један али занимљив пропагандни албум у коме је дат пресек владавине Адолфа Хитлера 1936. године.

Фотографије приказују: IV Зимске олимпијске у Гармиш Партенкирхену (паљење Олимпијске бакље, скијање, хокеј, боб, клизање, скијашке скокове); XI летње Олимпијске игре у Берлину (такмичење у пливању, веслању, гимнастика, слет, олимпијски кругови, стадион); прославу 4. године националсоцијалистичке револуције у Берлину; обележавање дана партије – „светлосна завеса“ на Нирнбершком стадиону, смотру Хитлерјунгда, вежбе Вермахта и авио параду; прославу 550 година Хајделберг универзитета; прославу дана морнарице.

На фотографијама су приказани Адолф Хитлер, Херман Геринг, Јозеф Гебелс и Рудолф Хес за говорницама приликом разних обраћања немачкој нацији; Хитлер са саборцима из времена пуча 1923. године; фотографија потписивања Антикоминтернског пакта на којој се налазе јапански амбасадор у Немачкој Кинтомо Мушакоји и министар спољних послова Немачке Јоаким Рибентроп.

835 – ЗБИРКА ПЕТРА И МИЛИЦЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ**Ф: 1223**   7

Петар и Милица Димитријевић су 2008. године поклонили Архиву Југославије 1223 фотографије из заоставштине свога оца, Александра Р. Димитријевића (1884–1963), генерала, учесника Првог и Другог светског рата, професора, војног изасланика, маршала Двора, председника *Serbian Relief Committie* у САД.¹²

Највећи број фотографија збирке, коју можемо поделити у две групе, настао је у периоду 1927–1934. године, у време када је генерал Александар Димитријевић био маршал Двора.

Прва група фотографија сведочи о краљевим путовањима по Југославији: посете Љубљани (1921), Кајмакчалану (1922), Призрену (1924), Загребу (1931, 1934), Скопљу (1933). Ту су и фотографије прославе Материца на Двору (1933), полагања камен темеља за споменик Незнаком јунаку на Авали (1934), откривања споменика палим Топличанима у Првом светском рату и друге. Забележене су и сцене из приватног живота: принчеви Петар, Томислав и Андреј на Бледу; сцене из лова; краљица Марија Карађорђевић за воланом.

Другу групу фотографија чине посете краља Александра I Карађорђевића Румунији и Бугарској (1934), Крфу и Виду (1933); посета бугарског

¹² Више у: Зорица Нетај, *Збирка фотографија Петра и Милице Димитријевић*, Архив, Београд, 2010, 134–139.

краља Бориса (1933); долазак краља у Марсеј и испраћај његових посмртних остатака (1934).

Драгоцене су и фотографије војних вежби Дунавске дивизије на којима се види подизање балона, војна смотра на Бањици и прослава 10-годишњице пробоја Солунског фронта (1928).

853 – ЗБИРКА ПЕТАР ЖИВКОВИЋ

Ф:358   5

Петар Р. Живковић (1879–1947), армијски генерал и политичар. Био је председник владе КЈ (1929–1932), министар војске и морнарице КЈ (1934–1936), помоћник министра војске и морнарице у емигрантској влади. Оснивач странке *Југословенска радикална сељачка демократија*.

Љубазношћу рођаке Петра Живковића, Гордане Леудар Станисављевић, данас је Архив Југославије богатији за фотографије које се односе на: посету краља Александра I Карађорђевића и краљице Марије Загребу (1931); посавске маневре југословенске војске код Брчког (1935); посету председника Министарског савета и министра унутрашњих послова Ђенерала Петра Живковића Куманову, Скопљу и Тетову (1930), као и фотографије ХХХ класе ниже Војне академије (1897–1899) војске Краљевине Србије коју је завршио Петар Живковић.

Део грађе односи се на његовог брата Димитрија Живковића (1884–1961), генерала Југословенске краљевске војске. Фотографије су настале у периоду 1941–1961. и приказују Димитрија у логору Оснабрику „Офлаг 6 Ц“ за офицере ратне заробљенике Југословенске краљевске војске у Немачкој, 1941–1943; Форде (*Voerde*), бадње вече 1946; Оснабрик парада 1949; Верлан; освећење споменика у Оснабрику 1953; као и фотографије са његове сахране 1961. године. На бројним фотографијама из избеглиштва виде се: Петар II Карађорђевић, Томислав Карађорђевић, краљица Марија Карађорђевић, Николае Титулеску, Богољуб Јефтић, Драгиша Цветковић.